

УДК 364-78

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-1(339)-2-62-71

Мальцева Ольга Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальної педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Старобільськ, Україна.

olga786360@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0559-7646>

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВРАЗЛИВОСТІ ТА ВИОКРЕМЛЕННЯ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Сьогодні українське суспільство знову опинилося у вирі перетворень, що визначають вектор його подальшого розвитку на найближчі десятиліття. Йдеться про формування національної ідентичності, збереження державного суверенітету, підвищення ролі суспільства в державному управлінні, подолання «кризи довіри» державним і суспільним інститутам, тощо. Ці процеси відбуваються на фоні погіршення соціально-економічного становища в країні, особливо у депресивних регіонах. Спостерігається підвищення побутових тарифів, зростання цін на всі групи товарів, зменшується можливість реального працевлаштування населення. На Сході України продовжується збройний спротив військовій агресії з боку Росії. За таких складних умов в Україні збільшується частка соціально вразливих груп населення, представники яких з певних об'єктивних та суб'єктивних причин не в змозі задовольнити свої потреби, через що вони повністю або частково позбавлені можливості брати активну участь у житті суспільства, громади, певної соціальної групи.

Вразливість характеризує не внутрішнє самоусвідомлення, а зовнішню оцінку ризиків, у яких знаходяться або потенційно можуть опинитися окремі особи чи групи осіб. Якщо в силу будь-яких причин особа більшою мірою, ніж інші, піддається впливу негативних факторів і не здатна протистояти складним обставинам життя, вона вразлива і може стати жертвою різних економічних, соціальних, природних, техногенних криз і катастроф. Тобто вразливий статус може бути придбаним. У той же час вразливість окремих осіб є природньою і незмінною. В силу такого широкого трактування, поняття вразливості можна розглядати з різних сторін, оцінюючи вразливість як соціальну, економічну, правову категорію.

Поняття «вразливі групи населення» застосовується в юридичній та економічній, соціальній сфері, в практиці діяльності благодійних організацій тощо. Вразливість як правова категорія є предметом аналізу

О. Калачикової, К. Калініної, Г. Леонідової, С. Несміянової, О. Смолевої О. Шабунової та інших. З економічної точки зору, проблему соціального виключення вразливих осіб досліджували вітчизняні вчені О. Рєвнівцева, Н. Ільченко, Р. Жиленко, В. Хмелько. Аналізу поняття «вразливих груп населення» як потенційних клієнтів соціальної роботи приділена увага у наукових працях О. Караман, З. Кияниці, І. Матвієнко, Ж. Петрочко, О. Рассказової, Я. Юрків.

Мета нашої статті – проаналізувати та узагальнити поширені сьогодні наукові підходи до визначення поняття «вразливість» та виокремлення вразливих груп населення.

Прикметник «вразливий» в правовому значенні є оціночним. Вразливість спочатку розглядалася як можливість дискримінації в різних її проявах, сьогодні це фактор ризику порушення прав людини. Навіть в сучасному суспільстві є частими випадки, коли людина в силу своїх фізичних або психологічних особливостей, соціального середовища, в якому вона проживає, релігійних поглядів та інших причин потрапляє у ситуацію «соціального виключення» із суспільства. Наслідками соціального виключення є бідність, ворожість між групами та відмова від таких необхідних соціальних гарантій, як освіта, охорона здоров'я, суспільна діяльність. Визнання особи вразливою пов'язано з виникненням потреби забезпечити їй особливий захист з боку держави та суспільства, до якого вразлива особа або група осіб відноситься і (або) на території якого перебуває.

У міжнародному праві пропонується традиційний договірний підхід до вразливих осіб, коли на держави покладається обов'язок створити механізм, що забезпечує захист їх прав. У той же час держави самі повинні вирішувати питання про застосування концепції вразливості і створити систему захисту прав вразливих людей, яка відповідає національним інтересам і міжнародному праву.

Отже, характеристики вразливості як правової категорії отримали розвиток перш за все в джерелах міжнародного права, в тому числі в міжнародних договорах, документах міжнародних організацій і органів, судової практики та міжнародно-правовій доктрині. При цьому нарівні з поняттям «вразлива група» нерідко застосовуються поняття «вразлива зайнятість», «вразлива ситуація» та інші. Про вразливу зайнятість можна говорити стосовно самозайнятих працівників, чия праця не завжди адекватно оплачується, оформляється і відповідно не забезпечується гідними умовами охорони і захисту. Вразлива ситуація включає в себе наслідки збройних конфліктів, економічних, фінансових криз, стихійних лих, техногенних катастроф, в результаті яких набувається статус вразливої особи. Будь-які переломні ситуації можуть спричинити зниження рівня життя, зростання бідності, злиднів, збільшення кількості мігруючого населення (Несміянова & Калініна, 2017).

Таким чином, особи, які перебувають в вразливій ситуації, можуть поповнити ряди представників вразливої групи. Наприклад, при

виникненні збройного конфлікту велика ймовірність збільшення числа мігрантів. Серед осіб з потенційно високим рівнем вразливості знаходяться діти, особи з обмеженими можливостями здоров'я, жінки, люди похилого віку.

Правовою підставою для визнання групи осіб вразливою виступають резолюції Третього комітету Генеральної Асамблеї ООН, в яких названі ці категорії населення. У резолюціях також визнається важлива роль національних правозахисних установ в забезпеченні їх прав і свобод як таких, які потребують додаткового захисту. З плином часу світова спільнота віднесла до вразливих груп осіб національні меншини, мігрантів. Крім того, в резолюціях Генеральної Асамблеї ООН почали застосовувати абстрактний термін «вразливі особи», щодо яких можлива дискримінація за різними ознаками. «Вразливий» статус може бути прямо закріплений в міжнародному договорі. Наприклад, преамбула Декларації прав дитини (1959 р.) містить положення про вразливість дітей з урахуванням їх фізичної та розумової незрілості. Згідно з цим документом дитина «потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження» (Декларація прав дитини, 1959).

Визначаючи в міжнародних договорах групи осіб, що відносяться до вразливих соціальних верств і груп, міжнародне співтовариство встановлює для країн-учасниць договору обов'язки надати додаткові гарантії щодо забезпечення їх прав та інтересів. Такі гарантії передбачені Конвенцією про права дитини (1989 р.), Конвенцією про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей (1990 р.), Декларацією про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин (1992 р.), Конвенцією про права інвалідів (2006 р.), Декларацією про права корінних народів (2007 р.).

Ряд міжнародних договорів рекомендують країнам-учасницям вивчити можливість заснування незалежних спеціалізованих інститутів відповідно до свого правового й адміністративного устрою або рекомендують заснувати і надалі зміцнювати національні механізми для заохочення, захисту прав певної групи осіб, а також для моніторингу виконання положень міжнародного договору. Ці норми стали основою для становлення інституту спеціалізованих омбудсменів, мета яких – захист прав вразливих груп.

Економічні теорії традиційно розглядають вразливість в рамках концепції бідності, як результат реагування на потенційні загрози. Основним і найбільш зручним інструментом вимірювання вразливості є грошові показники, особливо при оцінці вразливості до дефіциту споживання. Однак, саме за цю базову ідею, що всі ризики можуть бути виміряні в грошовому вираженні, економічні теорії піддаються критиці. Сучасні дослідники вважають, що вимірювання тільки доходів або споживання обмежують аналіз стану вразливості. Як вихід пропонують застосування показника «мінімальний рівень якості життя населення в

різних сферах» і визначення вразливості як ймовірності падіння нижче цього рівня. За часом, проведеним особою чи групою осіб в стані за межею бідності, розрізняють структурну (пов'язану з хронічною бідністю) і тимчасову вразливість.

У концепції, заснованій на понятті активів (asset-based approaches), вразливість пов'язується зі станом бідності, яка розглядається як наслідок недостатнього доступу до матеріальних і нематеріальних активів. Матеріальні активи включають в себе землю, працю, капітал, заощадження (тобто природні, людські, фізичні та фінансові активи). Нематеріальні активи включають в себе соціальні, інституційні та політичні відносини, соціальну інфраструктуру, а також місце проживання.

У концепціях, пов'язаних з джерелами коштів для існування (livelihoods literature), вразливість має дві сторони: зовнішню сторону ризиків, ударів, стресу і внутрішню сторону, яка проявляється як беззахисність, відсутність коштів для пом'якшення ударів або неможливість обійтися без появи збитків. Прихильники даної концепції розрізняють також «структурну» (structural vulnerability) і «наближену» (proximate vulnerability) вразливість. Структурну вразливість демонструють сім'ї, які за своїм складом більш схильні до ризику і стресу (наприклад, з непрацездатними членами): вони стикаються з високими ризиками в інфраструктурі, маючи при цьому мінімальні можливості для реагування. Стан наближеної вразливості може змінюватися з року в рік, тому що вразливість – це не стійкий стан, а процес, що розвивається (Калачикова & Леонідова & Смолева & Шабунова, 2016).

У концепції соціального виключення велика увага приділяється розпаду соціальних зв'язків. На відміну від бідності, поняття соціального виключення акцентує увагу на нестачі у індивідів низки прав, обмеженості доступу до інституцій, що розподіляють ресурси, насамперед – ринку праці. Західні дослідники запропонували перелік громадянських прав, що склав основу для розробки концепції соціального виключення, а саме: право на допомогу при народженні, безпечний і здоровий життєвий простір, адекватне харчування, на доступну медичну допомогу, якісну практичну освіту, на політичну участь, на економічно продуктивне життя, захист від безробіття, на гідну старість та пристойне поховання.

Якщо дослідження бідності акцентували увагу на статичності явища (передусім недостатньому рівні споживання), то нова концепція зосереджує увагу на динамічних аспектах нерівності. В ній вводиться поняття «множинності соціальних проблем» – накопичення взаємопоряджуваних життєвих обставин. Концепція активно орієнтована на практичну діяльність у сфері соціальної політики, спрямована на зміну способів подолання бідності з метою підвищення життєвих шансів певних груп населення. В концепції також наголошується, що зростання

національного багатства саме по собі не вирішує проблеми накопичення несприятливих життєвих обставин. До них призводять не низькі доходи, а нерівність в них (Рєвнівцева, 2008).

Представники соціологічного підходу також вважають, що такі показники, як дохід або споживання, не в змозі адекватно описати стан вразливості. Соціологи частіше обговорюють вразливість соціальних груп з точки зору їх соціально-демографічних характеристик або соціального статусу, а саме виявляють групи, які в цілому можна віднести до вразливих (такі як літні люди, інваліди, діти у складній життєвій ситуації, неповні сім'ї, багатодітні сім'ї).

Соціологи пропонують розширити визначення активів і крім фізичних і фінансових сфер включити в них соціальний капітал і сімейні відносини. Соціальний капітал існує у формі міжособистісних взаємин: приналежність до певних неформальних спільнот, до кола друзів; це сукупність усіх неформальних зв'язків, які можуть бути мобілізовані для вирішення того чи іншого завдання.

Ряд авторів звертає увагу, що індивідуальна вразливість не може бути відділена від поняття «соціальна вразливість», бо наявність зв'язків між окремими людьми формує колективний характер вразливості.

Розподіл доходів, доступ до механізмів соціального захисту є визначальними матеріальними і соціальними умовами щодо визначення соціальної вразливості одних груп і стійкого становища інших. Соціальну вразливість можна розглядати в залежності від соціальної групи, статі, віку, ступеню захисту, а також від характеру державних заходів щодо розширення чи обмеження можливостей забезпечення засобів існування. Доступ до соціального захисту необхідний для того, щоб пом'якшувати, зменшувати соціально неприйнятні ризики і вразливості, гарантувати захист від них. Дітям потрібний доступ до медичного догляду і освіти. Молодь і особи старшого віку потребують підтримки в період відсутності можливості працювати. Особи пенсійного віку – відповідного забезпечення доходів протягом життя. Отже, на будь-якому етапі життєвого шляху, людина повинна володіти певними правами: право на медичне обслуговування, право на пожиттєву роботу, на отримання матеріальної підтримки, на освіту і на рівність можливостей. І все це – повинна гарантувати держава (Стожок, 2010).

Відмінною рисою об'єктів соціальної роботи – вразливих категорій населення – є наявність важкої життєвої ситуації: інвалідність (порушення здоров'я зі стійким розладом функцій організму, обумовлене захворюваннями, наслідками травм або дефектами, що призводить до обмеження життєдіяльності); нездатність до самообслуговування у зв'язку з похилим віком, хворобою (обмеження можливості пересування, неможливість виконувати побутові та гігієнічні процедури); сирітство (втрата особами у віці до 18 років батьків унаслідок смерті); бездоглядність (невиконання батьками своїх функцій нагляду і виховання дитини та загроза повного розриву дитини і сім'ї);

малозабезпеченість (недостатність матеріального ресурсу як засобу задоволення соціальних проблем); безробіття (проблема працездатних громадян, які не мають роботи і заробітку або доходу); відсутність визначеного місця проживання (фактична відсутність соціального прийняттого житла, недостатність матеріальних можливостей, порушення людського «мікросвіту», що проявляється в поневірянні, бродяжництві, відсутності певних занять); конфлікти і жорстоке поводження у сім'ї (фізичне насильство, психічне (емоційне насильство, сексуальне (статеве) насильство; самотність (Кучер, 2002).

Згідно з Законом України «Про соціальні послуги» (від 17.01.2019 р.) вразливі групи населення – особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників. Складні життєві обставини визначені в цьому документі як такі, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самотійно. А до чинників, що можуть їх зумовити законотворцями віднесено: похилий вік; часткову або повну втрату рухової активності, пам'яті; невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування; психічні та поведінкові розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин; інвалідність; бездомність; безробіття; малозабезпеченість особи; поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків; ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини; втрату соціальних зв'язків, у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі; жорстоке поводження з дитиною; насильство за ознакою статі; домашнє насильство; потрапляння в ситуацію торгівлі людьми; шкоду, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією (Закон України «Про соціальні послуги», 2019).

Умовно соціально вразливі категорії можна розділити на три групи:

1. Категорії осіб, що мають обмежені ресурси для повноцінної життєдіяльності та соціальної конкурентноздатності, проте не перебувають в стані соціальної дезадаптації.

2. Особи, які перебувають в стані дезадаптації внаслідок СЖО, проте не втратили можливості відновлення за певних умов здатності до самостійної життєдіяльності.

3. Особи, що перебувають в стані соціальної дезадаптації через тимчасову або незворотну втрату можливостей для самостійної життєдіяльності та потребують сторонньої допомоги у задоволенні потреб (Караман & Юрків, 2019).

Отже, в залежності від сфери наукового дослідження вчені по-різному підходять до визначення поняття вразливості і механізмів потрапляння окремих осіб чи груп людей до категорії вразливих. Так, для юристів вразливість означає можливість порушення прав певної категорії людей, для економістів – потрапляння в ситуацію, коли людина

обмежена в доступі до економічних ресурсів, що не дозволяє їй задовольняти «мінімальний рівень якості життя». З точки зору соціологів, вразливість притаманна особам чи групам, що мають певні соціально-демографічні характеристики або соціальний статус. Для соціальних працівників ознакою вразливості є наявність складної життєвої ситуації.

Проте, незважаючи на різноманітність наукових підходів до визначення вразливості, профілактика цього явища значною мірою залежить від стратегії і тактики державного регулювання, від визначення пріоритетів і напрямів соціальної політики адекватних ситуації в нашій державі, спрямованих на забезпечення соціального захисту та соціальної безпеки населення. Реформи, які є необхідною умовою стабілізації розвитку суспільства, повинні бути направлені на підвищення рівня охоплення населення соціальною підтримкою саме виходячи з потреб (урахування доходів одержувачів допомоги) і адресності (залежно від соціальних ризиків) при наданні даної підтримки.

Список використаної літератури

- 1. Несмеянова С. Э.,** Калинина Е. Г. Концепция уязвимости отдельных групп лиц: международный и национальный опыт. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-uyazvimosti-otdelnyh-grupp-lits-mezhdunarodnyu-i-natsionalnyu-opyt> (дата звернення 11.02.2021).
- 2. Декларация** прав ребёнка от 20 ноября 1959 года. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU59001D.html (дата звернення 11.02.2021).
- 3. Шабунова А. А.,** Калачикова О. Н., Леонидова Г. В., Смолева Е. О. Эксклюзия как критерий выделения социально уязвимых групп населения. *Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз.* 2016. № 2 (44). С. 29–47.
- 4. Рєвніцева О. В.** Соціальне виключення: проблеми визначення та дослідження. *Демографія та соціальна економіка.* 2008. № 1. С. 98–106.
- 5. Стожок Л. Г.** Соціальна вразливість та її особливості в період кризи. *Формування ринкової економіки.* 2010. Т. 2. С. 353–361.
- 6. Кучер Г. М.** Соціально вразливі категорії населення і ринок праці в сучасних умовах. *Україна: аспекти праці: науково-економічний та соціально-політичний журнал.* 2002. № 2. С. 8–13.
- 7. Закон** України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19/print> (дата звернення 11.02.2021).
- 8. Караман О. Л., Юрків Я. І.** Вразливі категорії населення як об'єкт соціальної роботи в громаді. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* 2019. № 6 (329). Ч. I. С. 5–15.

References

- 1. Nesmeyanova, S. E., & Kalinina, E. G.** (2017). Kontseptsiya uyazvimosti ot delnyih grupp lits: mezhdunarodnyiy i natsionalnyiy opyt [The concept of vulnerability of certain groups of persons: international and national experience]. Retrieved from

<https://cyberleninka.ru/article/n/kontsepsiya-uyazvimosti-otdelnyh-grupp-lits-mezhdunarodnyu-i-natsionalnyu-opyt> (Last accessed 11.02.2021) [in Russian].

2. Deklaratsiya prav rebyonka ot 20 noyabrya 1959 goda [Declaration of the Rights of the Child 20 November 1959]. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU59001D.html (Last accessed 11.02.2021) [in Russian].

3. Shabunova, A. A., Kalachikova, O. N., Leonidova, G. V., & Smoleva, E. O. (2016). Eksklyuziya kak kriteriy vyideleniya sotsialno uyazvimyih grupp naseleniya [Exclusion as a criterion for identifying socially vulnerable groups of the population]. *Ekonomicheskie i sotsialnyie peremenyi: faktyi, tendentsii, prognoz – Economic and social changes: facts, trends, forecast*, 2 (44), 29-47 [in Russian].

4. Rievnitseva, O. V. (2008). Sotsialne vyklyuchennia: problemy vyznachennia ta doslidzhennia [Social exclusion: identification and research problems]. *Demohrafiya ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 1, 98-106 [in Ukrainian].

5. Stozhok, L. H. (2010). Sotsialna vrazlyvist ta yii osoblyvosti v period kryzy [Social vulnerability and its features during the crisis]. *Formuvannia rynkovoï ekonomiky – Formation of a market economy*, 2, 353-361 [in Ukrainian].

6. Kucher, H. M. (2002). Sotsialno vrazlyvi katehorii naselennia i rynek pratsi v suchasnykh umovakh [Socially vulnerable categories of the population and the labor market in modern conditions]. *Ukraina: aspekty pratsi: naukovo-ekonomichnyi ta sotsialno-politychnyi zhurnal – Ukraine: aspects of work: scientific-economic and socio-political journal*, 2, 8-13 [in Ukrainian].

7. Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy» [Law of Ukraine «On Social Services»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19/print> (Last accessed 11.02.2021) [in Ukrainian].

8. Karaman, O. L., & Yurkiv, Ya. I. (2019). Vrazlyvi katehorii naselennia yak ob'iekt sotsialnoi roboty v hromadi [Vulnerable populations as an object of social work in the community]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University*, 6 (329), 1, 5-15 [in Ukrainian].

Мальцева О. І. Наукові підходи до визначення вразливості та виокремлення вразливих груп населення

У статті на основі аналізу наукових джерел та нормативно-правових документів узагальнено поширені сучасні наукові підходи до визначення поняття «вразливість» та виокремлення вразливих груп населення.

Встановлено, що в залежності від сфери наукового дослідження вчені по-різному підходять до визначення поняття вразливості і механізмів потрапляння окремих осіб чи груп людей до категорії вразливих. Так, для юристів вразливість означає можливість порушення прав певної категорії людей, для економістів – потрапляння в ситуацію, коли людина обмежена в доступі до економічних ресурсів, що не дозволяє їй задовольняти «мінімальний рівень якості життя». З точки зору соціологів, вразливість притаманна особам чи групам, що мають

певні соціально-демографічні характеристики або соціальний статус. Для соціальних працівників ознакою вразливості є наявність складної життєвої ситуації.

Проте, незважаючи на різноманітність наукових підходів до визначення вразливості, профілактика цього явища значною мірою залежить від стратегії і тактики державного регулювання, від визначення пріоритетів і напрямів соціальної політики адекватних ситуації в державі, спрямованих на забезпечення соціального захисту та соціальної безпеки населення. Реформи, які є необхідною умовою стабілізації розвитку суспільства, повинні бути направлені на підвищення рівня охоплення населення соціальною підтримкою саме виходячи з потреб (урахування доходів одержувачів допомоги) і адресності (залежно від соціальних ризиків) при наданні даної підтримки.

Ключові слова: вразливість, вразливі групи населення, мінімальний рівень якості життя.

Мальцева О. И. Научные подходы к определению уязвимости и выделению уязвимых групп населения

В статье на основе анализа научных источников и нормативно-правовых документов обобщенно распространены современные научные подходы к определению понятия «уязвимость» и выделению уязвимых групп населения.

Установлено, что в зависимости от сферы научного исследования ученые по-разному подходят к определению понятия уязвимости и механизмов попадания отдельных лиц или групп людей в категорию уязвимых. Так, у юристов уязвимость означает возможность нарушения прав определенной категории людей, у экономистов – попадание в ситуацию, когда человек ограничен в доступе к экономическим ресурсам, что не позволяет ему удовлетворять «минимальный уровень качества жизни». С точки зрения социологов, уязвимость присуща лицам или группам, которые имеют определенные социально-демографические характеристики или социальный статус. Для социальных работников признаком уязвимости является наличие сложной жизненной ситуации.

Однако, несмотря на разнообразие научных подходов к определению уязвимости, профилактика этого явления в значительной степени зависит от стратегии и тактики государственного регулирования, от определения приоритетов и направлений социальной политики адекватных ситуации в государстве, направленных на обеспечение социальной защиты и социальной безопасности населения. Реформы, которые являются необходимым условием стабилизации развития общества, должны быть направлены на повышение уровня охвата населения социальной поддержкой именно исходя из потребностей (учета доходов получателей помощи) и адресности (в зависимости от социальных рисков) при предоставлении данной поддержки.

Ключевые слова: уязвимость, уязвимые группы населения, минимальный уровень качества жизни.

Maltseva O. Scientific Approaches to Identifying Vulnerabilities and Separation Vulnerable Populations

The article, based on the analysis of scientific sources and legal documents, summarizes the common modern scientific approaches to the definition of «vulnerability» and the identification of vulnerable groups.

It is established that, depending on the field of scientific research, scientists have different approaches to defining the concept of vulnerability and the mechanisms of falling of individuals or groups of people into the category of vulnerable. Thus, for lawyers, vulnerability means the possibility of violating the rights of a certain category of people, for economists – getting into a situation where a person is limited in access to economic resources, which does not allow him to meet the «minimum level of quality of life». From the point of view of sociologists, vulnerability is inherent in individuals or groups that have certain socio-demographic characteristics or social status. For social workers, a sign of vulnerability is the presence of a difficult life situation.

However, despite the diversity of scientific approaches to determining vulnerability, prevention of this phenomenon largely depends on the strategy and tactics of state regulation, on determining the priorities and directions of social policy adequate to the situation in our country, aimed at ensuring social protection and social security.

Reforms, which are a necessary condition for stabilizing the development of society, should be aimed at increasing the level of social support, based on the needs (taking into account the income of recipients) and targeting (depending on social risks) in providing this support.

Key words: vulnerability, vulnerable groups, minimum quality of life.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2021 р.

Прийнято до друку 26.03.2021 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.